

VEDIZAM

Vera Vučkovački

Duga i bogata je istorija indijskih religija. U šest poglavlja razmotrićemo ukratko njene specifičnosti i razvojne faze: I Vedizam, II Brahmanizam, III Jinizam i Buddhizam, IV Hinduizam, V Tantrizam i VI Sikhizam.

Kod svih naroda sveta religija je bila određujući faktor u formiranju kulture, posebno umetnosti. Isti proces odvijao se i u Indiji, samo je tu uticaj religije oduvek bio daleko naglašeniji. U mnogim periodima njene istorije religija je u Indiji bila istovremeno i socijalni i ekonomski sistem.

Indija, taj, slobodno se može nazvati, potkontinent, sastoji se od bezbroj etnički, a i rasno, različitih plemena pa i naroda.

Slabo se šta pouzdano zna o praistoriji ovog gigantskog konglomerata naroda, njihovim kulturama i verovanjima; a i ono što se zna više su pretpostavke i analogni zaključci nego naučni fakti.

U to najranije doba Indija je bila prekrivena gustim džunglama. Raznorodna plemena: negridi iz Afrike kao najraniji naseljenici, zatim protoaustraloidi, Mongolci i Tibetomongolci, koja su se sa juga, severa i istoka spuštala u Indiju, nastanjivala su se u pitomije delove zemlje oko reka i jezera. Živeći izolovano niz vekova ostajala su homogena zajednice, ljubomorno čuvajući svoje tradicije, a pre svega verovanja. Pošto je veliki broj plemena živeo u matrijarhatu, to je kult božanstava plodnosti bio najrasprostranjeniji. Pored tog kulta značajan je animizam, šamanizam i najzad totemizam. Većina ovih kultova nije ostavila nikakvog materijalnog traga, hramova ili idola, osim kulta plodnosti sa svojim nezgrapnim boginjama plodnosti od gline.

Kultura doline Inda

Negde pred kraj IV milenijuma pre n. e., na području dolina reka Ravi i Inda, u Pendžabu nastala su prva sela sa kućama građenim od cigala sušenih na suncu. Ostaci glinenih figura majki bogova i falusa kazuju da je u tim zajednicama kult plodnosti bio vladajuća religija, a društveno uređenje, najverovatnije – matrijarhat.

U prvom polovini trećeg milenijuma na tom području je nastala neobična, veoma razvijena civilizacija poznata kao Kultura doline Inda, ili kultura Harapa. Pismo koje su ostavili iza sebe, na glinenim pečatima, još nije dešifrovano. Prema arheološkim nalazima bilo je nekoliko većih gradova (Mohendžo-daro, Juderio-daro, Harapa); pretpostavlja se da su ovi gradovi bili oligarhijske, komercijalne republike u kojima nije bilo oštih razlika između bogatih i siromašnih, a glavno zanimanje građana bila je trgovina. Plemena koja su izgradila ovu civilizaciju bili su tamnoputni Dravidi čije je poreklo prilično zagonetno. Postoji ceo niz pretpostavki o poreklu Dravida. Jedna pretpostavlja se da su u davnini to bila neka civilizovana mediteranska plemena (leptorrhime dolichocephali) koja su u Indiji nazvana Dravidima. Druga hipoteza, koju zastupa većina istoričara Indije, kaže da su ta plemena došla iz južne Indije, da potiču od ljudi viših klasa (svešteničke i trgovačke aristokracije) i da su u nezapamćeno vreme pokorila neke delove Indije. Još i danas u Baludžisthanu mogu se naći tragovi nekih elemenata dravidskog jezika. I o njihovoj religiji ne zna se mnogo, jer nisu pronađeni nikakvi hramovi, ali se pretpostavlja da su utvrđenja njihovih gradova služila i u religiozne svrhe. Prema figurinama od terakote koje prikazuju punačke, nage boginje plodnosti, a naročito na osnovu likovnih prikaza na pečatima (rogata božanstva, bik, rinoceros, falus) može se reći da im je neki oblik kulta plodnosti bio religija. Osim toga, pečati kazuju da su kod Dravida isto toliko bili popularni kultovi drveća i životinja. Tu se naročito ističe kult bika kao simbola muškog oplodnog faktora (slično nailazimo kod kulture Tell-Halaf u maloj Aziji, u starom Egiptu ili Kritu). Golub je bio vezan sa kultom boginje Majke, kao i krokodil, zmija, bivo, slon, nosorog, tigar i antilopa. Tu se ne nailazi na konja ili lava. Kao kulturni objekti smatrali su se i polni organi: lingam (muški) i yoni (ženski). Zanimljivo je da se na pečatima nailazi i na prikaz poze yoga. Ona, protumačeno je, predstavlja pra-Šivu, boga životinja. Najzad, tu je i simbol sunca, prikazan svastikom, koji se vezuje za južnoiranske kultove iz oblasti Elama. Sve ove kulture, u nešto izmenjenom obliku, naći ćemo kasnije u hinduizmu.

Invazija Arijata

Oko 1500-te godine pre n. e. (a u nekoliko navrata i kasnije) indijska istorija beleži jedan od najznačajnijih događaja – invaziju Arijata. Dolazili su iz turanskih stepa brdovitog dela Irana, preko kabaluske doline. Ova ratnička, nomadska plemena, prema pretpostavci na osnovu lingvističkih srodnosti, došla su iz Evrope. Pretpostavlja se da su živela u dolinama Dnjepra, Visle a možda i Dunava. Njihov put do Indije bio je veoma dug, i prostorno i vremenski. Uz put bi se zaustavljali, živeli na tom mestu izvesno vreme, pa produžavali. Tako, nekoliko vekova su živeli sa Hititima a koji vek duže sa Irancima, što je ostavilo vidnog traga na kulturi Arijata (specijalno u religiji), te se taj period naziva indo-iranskim.

Izgleda da su prvi naleteli Arijata, koji su bili i najmasovniji, obilovali surovošću, jer su na području kulture Inda pronađene masovne grobnice. Međutim, Ariji su, napredujući i osvajajući Indiju, najveći broj Dravida potisli na jug.

Za razliku od Dravida, Ariji, stočarska polunomadska plemena, veoma malo su se bavili zemljoradnjom. Zato skoro i da nisu imali božanstva plodnosti i prirodnih plodova, a i ono malo što je postojalo nosilo je vidne tragove heroizma. Ariji su došli na konjima i bojnim kolima. Sebe su nazivali arja (arya = originalno značenje je »gostoljubivi«, kasnije »plemeniti«), za razliku od pokorenih naroda koje su smatrali varvarima i robovima a nazivali ih Dasima (dasyu). Imali su belu kožu, a po nekim legendama bili su plavooki i plavokosi. U socijalnom pogledu kod njih je vladao patrijarhat, što se najbolje ogleda u vedskom panteonu: većina božanstava bili su bogovi. Bilo je samo nekoliko boginja i to relativno beznačajnih. Nisu imali seosku kulturu, za razliku od Dravida koji su živeli u velikim i malim dobro organizovanim selima sa matrijarhatom kao društvenim poretkom. Srž arijske socijalne strukture bila je monogama porodica, a više udruženih porodica obrazovalo je tzv. gramu (naselje). Poligamiju su imali samo plemići. Arijska žena bila je slobodna i veoma poštovana. Konkubine plemića bile su žene porobljenih plemena.

Vede, »božansko otkrovanje«

Iz Pendžaba Ariji su stalno prodirali na istok i jug Indije. Veoma brzo su uvideli da će ih nova sredina asimilovati: i kulturno i rasno. Želeći da sačuvaju svoje rasne odlike i kulturnu baštinu, oni su se ogradili od Dravida zakonom varna (boja kože) – u to rano doba čisto etnička kategorija. Zakon varna sprečavao je brakove sa Dravidima, a za povredu su bile predviđene sankcije. Ali, proces stapanja sa porobljenim narodima pokazao se nezadrživim. Već oko 1200-te godine pre n. e., kada su nastale prve Vede, Rigvede, i to na tlu Indije, asimilacija je bila već u toku, ali još uvek ne toliko masovna i značajna. Vede su prenošene usmenim putem s generacije na generaciju, a zapisane su sanskritom tek dosta vekova kasnije.

Rigvede u deset knjiga sa 1028 himni (sukte) najstarija su literarna zaostavština Arijata. One su izvor podataka o njihovom najranijem dobu, o životnim shvatanjima, naseljima i načinu života u njima. Najkasnija, X knjiga, bavi se filozofijom o poreklu sveta, životu i smrti. Rigvedske himne su posvećene raznim bogovima: Indri, Agniju, Surji, Varuni, boginji Uši i drugim.

Iz Rigvede proistekle su Samavede, »Znanje o milenijumima« u 1810 stihova. To su kantate pretežno verskog sadržaja i značajan »izvor za indijsku glazbu i čarobne čine« (Katičić, Stara indijska književnost, str. 82).

Yajurvede (Jadžurve) »Znanje žrtvenih formula« po sadržaju se dele na dve skupine: bele i crne Yajurvede. Ove zbirke, u metričkom ili proznom obliku, obrađuju formule za žrtveni ritual, tzv. mantr (ili yajus = bajalice).

Najkasnija je »Zbirka znanja o čarobnim formulama« Atharvavede (tek kasnije su uvrštene u Vede) ili čiste bajalice. Moglo bi se reći da one zapravo i ne pripadaju vedizmu, nego sledećoj etapi u razvoju indijskih religija – brahmanizmu, premda je nemoguće povlačiti neke određene granice.

Vedski ritual

Ritual je u vedizmu igrao značajnu ulogu. Grihya (grihya = kućni) ritual obavljao je glava porodice na domaćem ognjištu, dok je sveštenički (shauta) ritual, kome su prisustvovali svi članovi zajednice, obavljen na, specijalno za njega, određenom mestu. Kao u zaratrističkoj Persiji, Ariji nisu gradili hramove, niti pravili idole: kult se obavljao na otvorenom, nepokrivenom prostoru.

Prvobitni, izvorni smisao yajne (jadžna = žrtveni ritual) bio je pozivanje bogova na gozbu radi zadobijanja natprirodnih moći. Za to su vernici od bogova očekivali, kao kompenzaciju za ugošćenje, materijalna dobra: dug i zdrav život, bogatstvo, lepu ženu i mnogo zdrave dece. Deo žrtvenih darova primali su sveštenici da bi dobili magičnu snagu. Ako bi se na žrtvenik prinelo goveće ili bilo koja životinja, od toga se ništa nije smelo jesti; životinja bi se darovala Agniju (vatra i bog vatre). Smisao žrtvovanja manje je označavao pobožni akt; cilj mu je bio da oživi korisne snage da bi se zajednica zaštitila od razornih i

opasnih snaga natprirodnih bića. To nije bio akt zahvalnosti, nego molba i zahtevi.

Vežu između ljudi i bogova činila je vatra žrtvenika. Za komplikovane rituale načinilo bi se više vatrenih žrtvenika. Oblik žrtvenika imao je simbolično značenje. Tako, žrtvenik u obliku ptice sa raširenim krilima simbolizovao je snagu sunčevih zraka, okrugao – sunce, polukrug – mesec, a najčešći, četvrtast – četiri strane sveta. Srž žrtvenika bio je vedi (žrtveno korito) četvrtastog oblika. Žrtveno korito bi se obložilo travom kuša. Vedi sa kušom simbolizirao je zemlju, dok je ceo žrtvenik dovođen u idejnu vezu sa zvezdanim nebom. Vezu sa kozmosom predstavljaju tri koraka koja čini sveštenik pre paljenja vatre; ona su značila objedinjavanje zemlje, neba i atmosfere. Petostruka žrtvena kantata simbolizirala je pet godišnjih doba (kao peto godišnje doba smatralo se vreme monsunskih kiša).

Ritual su obavljala petorica žreca, kantori i recitatori himni. Oni su pozivali bogove da svi zajedno sednu oko žrtvenika koji će ih nahraniti. Žrtveni obed za bogove sastojao se od gija (ghee = topljeni maslac), mleka, raži (ili neke druge žitarice), pirindža, pirindžanog kolača, meda i ječmenog vina (sura), a kod značajnijih rituala, i to u nešto kasnijem vedizmu, životinja (koze, krave, bika, ovna i konja za vladarev ritual aswamedhu). Ritualu su imali ne samo praktične ciljeve (zahteve bogovima), nego još i mističan i ezoteričan smisao, tako da je tu teško povući granicu između magije i religije.

Najznačajniji deo svešteničkog rituala bilo je *spavljanje* i žrtvovanje amrite ili some (eliksir života i besmrtnosti). Žuta biljka some bila je jedna vrsta rabarbare koja raste u brdima. Prema legendi, sam bog Indra doneo ju je sa Himalaja, da bi se osnažio za borbu protiv demona suše. Ritual ceđenja some smatran je simbolom različitih kozmičkih zbivanja. Na primer: curenje soka upoređivano je sa kišom. Sok some mešao se sa mlekom i vodom, nekad je čak dodavan i ječam. Nije sadržavao alkohol jer se pio odmah posle ceđenja, ali izgleda da je sadržavao u sebi neka svojstva droge koja je prouzrokovala specifična stanja svesti.

U najranije, rigvedsko doba, rituali nisu bili previše komplikovani. Ali vremenom sveštenici su ga obogaćivali i činili sve komplikovanijim, što je išlo u prilog porastu njihovog značaja (oko 1000-te god. pre n.e.) i doprinosilo oformljavanju druge faze u razvoju indijskih religija – brahmanizmu.

Svet vedskih bogova

Ranovedska slika sveta bila je krajnje jednostavna. Smatrali su da je zemlja kvadrat, kasnije da je okrugla ploča koja pliva na vodi. Univerzum se sastojao od tri dela: zemlja, atmosfera i nebo. Da bi se svet stvorio napor su uložili mnogi bogovi. Prema najranijoj legendi, bog-tvorac dela slično tesaru (Visvakarman, kasnije nebeski arhitekta). Prema drugoj, nešto kasnijoj, svet je delo čarobije, dok najkasnija smatra da je svet rezultanta tapasa (vrelina, u filozofskoj interpretaciji askeza). Najpopularnija je rigvedska himna (X,90) da su svet, život i njegovi zakoni nastali rasparčavanjem Purushe (Puruša = pračovek). Jedna druga himna Rigveda (X, 129) kaže da je početak sveta nastao iz »jedinstva« (nedeljivi apsolutus), a Rigveda X, 121 smatra da je svet proistekao iz zlatnog embrija (zlatno žumance, ili jaje sveta), odnosno zlatne praklice. Ova legenda je ostala kao najpopularnija i kasnije.

Tek krajem vedskog doba došlo je do pojave duhovnih tumačenja života posle smrti; inače, rane Vede su smatrale da čovek posle smrti živi u istom obliku. Zato postoji jedna himna Agniju sa molbom da čoveka posle smrti ne unakazi.

Vedski panteon je raznolik. Do toga je došlo usled dugog razvoja religije Arijski i mnogih uticaja naroda sa kojima su oni živeli tokom svog puta ka Indiji. Ipak, za ranovedsku religiju bi se moglo reći da je u suštini henoteizam. U Rigvedama nije postojao jedan stalni vrhovni bog, jer su mnogi drugi bogovi periodično smatrani vrhunskim.

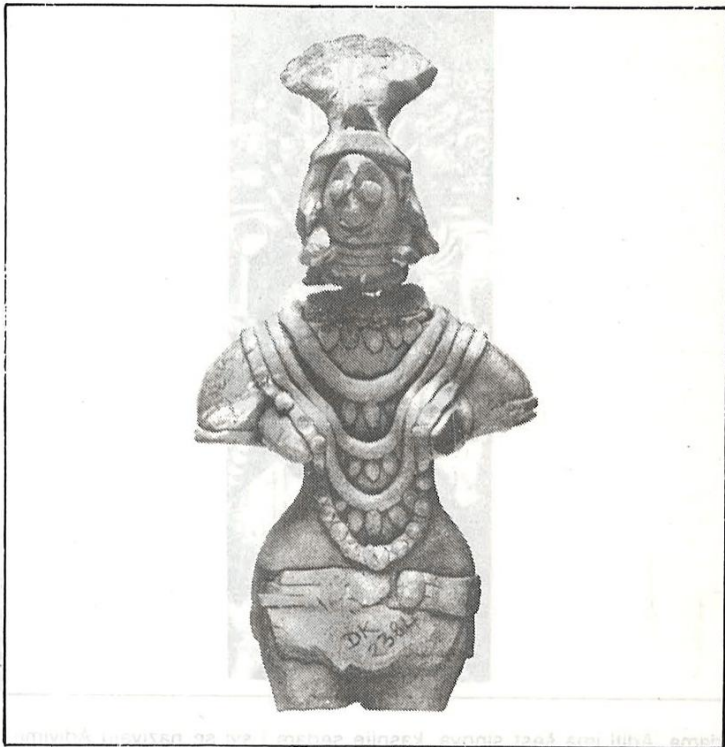
Vedski bogovi se ne mogu uvrstiti u tip bogova plodnosti; oni su pre svega personifikacija snaga prirode, snaga čarolija i etičko socijalnih pojmova. Ženska božanstva u ranom vedizmu nisu bila niti mnogobrojna niti značajna. Rigvede pominju trideset tri božanstva, od kojih su jedanaest bili bogovi univerzuma. Vedizam posmatra bogove i kao manifestacije svetskog poretka i zbivanja u njemu, kao njegove unutarne snage. Univerzumom upravlja rta ili rita (iranski = asha), bezlični zakon sveta, ili kozmičko-etički Princip. Njime upravlja bog Varuna (slično kao Moira – sudbina, kod helenskog Zeusa, ili kao kod Kineza bog neba Tao). Iz toga će u kasnijem razvoju proizići dharna (dužnosti u okviru kozmičkog poretka), ili zakoni reda tokom života.

Vedski bogovi se mogu svrstati uglavnom u tri grupe: bogovi neba (Dyaus, Varuna, Mitra, Surya, Usha i oba Svina, a u kasnim vedama Višnu), bogovi atmosfere sa Indrom na čelu (pored njega su Maruti i Vayu) i bogovi zemlje (Pritivi ili Pritivi, Agni i Soma, u kasnim vedama boginja Sarasvati).

Trojstvo poznaje i rani vedizam. Tu postoji nekoliko varijanti: Indra, Agni Surya, zatim tri Asvina (Varuna, Mitra, Aryaman). Kasnije trojstvo su činili: Indra (zemlja), Surya (nebo) i Vayu (atmosfera).

Pojedinačno ćemo pomenuti samo nekoliko vedskih bogova, prvenstveno one koji se smatraju ranovedskim. U najranije vedsko

doba, već na tlu Indije, najcenjeniji bog bio je Indra. Njemu je posvećeno oko hiljadu rigvedskih himni. On je ratoborni bog, personifikacija ratničkih ideala arijskih osvajača. Postoji hipoteza, na osnovu nekih nejasnih hititskih izvora, da je Indra bio heroj i vođa armije Arijsaca u vreme kada su živeli među Hititima, a da je tek u Indiji postao božanstvo, vladar tri sveta. Prema legendi, postao je vrhovni bog pošto je ubio svog oca Dyausa i Varunu, vladara tri sveta neba, zemlje i atmosfere. Arijski u doba ranih Veda opisivali su Indru kako jaše na konju, a prati ga lovački pas. Tek u doba kasnijih Veda, on jaše belog slona Airavatu, što je već vidan uticaj Indije. Prema legendi, Indra je veliki izelica i pijanac, junak koji se stalno bori sa demonima, personifikacija ovozemaljske snage, vitalnosti i energije. Njegove najžešće borbe su sa demonom suše Vritrom koji se pojavljuje u vidu ogromne zmije ili zmaja. Indra ga je pobedio pošto se dobro napio some; pomagali su mu Maruti (munje i gromovi) koji se voze u bojnim kolima, a vuku ih kulaši-ridani, ili antilope. Jedan kasniji vedski mit govori o Indrinoj borbi sa demonima koji su zatvorili krave u pećinu Vala. Indra ih je pobedio i oslobodio krave. Indrino oružje je vajra (vadžra: munja i grom).

Mitra, bog ugovora i paktova, personificira državničku vlast. U istim, hititskim izvorima u kojim se Indra opisuje kao arijski vojskovođa, Mitra se javlja kao vladar Arijsaca. Mitra, zajedno sa Varunom (kasnije indijski Neptun) je čuvar kozmičkog poretka i gospodar nebeskih voda. Oba boga se javljaju u vedskoj mitologiji oko 1380. godine pre n. e. pod imenima Uruna i Mitra. U Iranu Mitra je bio bog svetlosti, čiji se kult u doba Rimljana proširio po Evropi, čak do Dunava i Rajne. U vedskim himnama Mitra i Varuna su prizivani zajedno: Mitra danju uz dnevne rituale, a Varuna noću praćen ritualima prigodnim za noć.

Agni je jedan od najstarijih i praktično najznačajnijih vedskih bogova. Njegovo ime ima srodnosti sa latinskim ignis. Agniju je posvećeno dve stotine himni u Rigvedama. Opisuje se sa dve glave koje simboliziraju ognjište i žrtvenu vatru. On je posrednik između ljudi i bogova: prenosi, putem vatre, žrtvene darove bogovima za hranu. Agni je veza između indoarijske religije prirode (vatra žrtvenika) i kasnije brahmanske religije kultova (preko sagorevanja žrtvenih darova), kada će postati simbol svetosti brahmana jer se Agni tada smatra nebeskim žrecom. Kao kozmički princip, Agni se javlja u tri sveta: svaki dan kada ljudi pale vatru on se rađa na zemlji, na nebu se svakoga dana javlja kao sunce, a u atmosferi kao munja. U tom obliku nazivan je »sin voda« (apam napat) jer pali oblake bure. Kao član vedskog trojstva javlja se u dve kombinacije: u jednoj sa Varunom i Suryom, a u drugoj sa Indrom i Suryom.

Indijski Uran, Varuna (»Sve:buhvatni«) je takođe veoma stari vedski bog, a personificira nebo, njegov je tvorac i obdržava ne samo nebo već i zemlju. U tom svojstvu smatran je kraljem Univerzuma; on je nebeski zakonodavac istine i pravde. Sa Mitrom, Varuna je čuvar kozmičkog reda (rta). Najzad javlja se i kao gospodar nebeskih voda, blagotvorne kiše koju šalje zemlji. U kasnijoj mitologiji on će određeno postati bog svih voda: kako kiše, tako i reka, jezera i mora.

Jedan od najznačajnijih bogova sunca postao je Surya, koji je apsorbovao Savitrija (dinamičan aspekt sunca) i starog Vivasvata (sunce na izlasku). Surya je značajno božanstvo postao pred kraj rigvedskog doba. Prema legendi, on se vozi na zlatnim kočijama koja vuku sedam kobila (u kasnijoj mitologiji kobila sa sedam glava), što simbolizira sedam dana nedelje. Njegov sin je Soma bog meseca. Sa svojom braćom Indrom i Agnijem čini trojstvo. Surya je oko Varune i Mitre, čuvara kozmičkog reda. Specijalno popularno i značajno božanstvo Surya će postati u srednjem veku.

Na kraju, pomenućemo još samo dve boginje: Aditi i Ushu. Rigvedska mitologija smatra Aditi («slobodna», «nevezana») majkom nebeskih bogova, tzv. Aditya; u kasnijim vedama identificirana je sa kravom kao pojam plodnosti. Bedra boginje Aditi smatrana su pupkom sveta. U kasnijim Vedama (pred kraj vedskog doba) njen sin je Višnu, ali po jednoj drugoj legendi on se smatra njenim mužem. Aditi otelovljuje bezgranično nebo, obdržava zemlju, a personificira slobodu od greha. U mitologiji Rigveda ona je zaštitnica dece i stoke. U ranim Ve-

dama, Aditi ima šest sinova, kasnije sedam i svi se nazivaju Adityama. Prema mitologiji ona je imala osam sinova, ali je osmog Marttandu (oblik sunca) odbacila. U najkasnijim Vedama broj njenih sinova popeo se na dvanaest, simbolizirajući dvanaest meseci godine. Rigvedske Aditye smatrane su bogovima zaštitnicima etičko socijalnog reda. U indoiranskom periodu Aditye su nazivane asurama (božanstvima). Smisao reči asura u kasnovedskom dobu se dijametralno izmenio, označavajući demone. Najznačajnije i prve Aditye bili su Varuna i Mitra. Neki izvori smatraju da Aditi i Aditye nisu arijskog porekla i da im je izvorna domovina Prednja Azija.

Ushas (ušas) grčki Eos, latinski Aurora, je boginja zore. Ona je najznačajnija ranovedska boginja i staro indoevropsko božanstvo, gde je označavala prolećno sunce (slično starogrčkoj Ostari). Ona se slavila u dvadeset rigvedskih himni, a opisuje se kao zanosna igranica obnaženih grudi. Ushas donosi svetlost dana. Ružičasta boginja je ljubimica sunca i sestra noći (Ratri). Jutrom ona se vozi nebom kočijama od ruža koje vuku sedam krava. Veliki je prijatelj ljudi kojima se svakoga jutra umilno osmehuje.

U sledećem dobu, brahmanizmu, mnoge ranovedske mitološke figure promeniće idejni smisao ili sići sa pijedestala panteona, u koliko se nisu pogodno uklapale u intencije brahmanskih sveštenika.

Nameće nam se veoma smela ideja da je narod koji je pre oko 7000 g. živio u Lepenskom Viru moglo biti neko arijsko pleme koje se na istok kretalo dolinom Dunava i tu, iz bilo kojih razloga, zastalo. Na pomisao su me, pored ostalog, naveli četvorougoni žrtvenici i grob u delu naselja Proto - Lepenski Vir u kome je pronađen kostur u položaju yoge koji bi lako mogao biti grob nekog žrtvenog žreca.

Rabarbara (ili Rhabarbara Rheum. Fam. Polygonaceae) dugogodišnja zeljasta biljka poreklom iz Azije. Koristi se kao povrće, ali i u medicini.

U Rigvedama krava još nije najsvetija životinja, iako je povezana sa bogovima. Njena primarna važnost bila je uloga hraniteljice ljudi i bogova, putem rituala.

STRUJI TOPLO MLEKO

Miodrag Kajtez

•••

Polen ga golica pod čelom i peva nožicama da kopaju. Iz potaje ga dodiruju bele, mirisne dlačice pa zaboravlja na slova koja ga čekaju ili mu samo mašu. Nadraženim noktima udara po kamenčićima dok mu borovi padaju u zagrljaj.

Blistaju mu oči od nedoumice, od bola za guspućarom, od iščekivanja. Dirnuo bi ga prstom, ali ne sme jer bi odleteo u ljusku stakla. Uživaće kada bude jeo i spavao u toplom. Makar lupao čekićem po grobu, neće dozvoliti raširenim rukama grobara, sitnim, sitnim, upornim crnim tačkama koje dižu nesnosnu buku, pletu i skaču po njemu kao po magarcu. da ga uplaše.

Loptica će mu odgovoriti da je sve u redu; da se ne brine dok je kotrlja i nosi u kljunu.

Očistiće svoje meko odelo i čučnuće na vrh sobe; čekaće da udavi ono strašilo što mu se uvuklo među prste i tako besramno podsećalo na smrt.

•••

U četvoropregu punom ljudi, utrkivale su se životinje, razgolićenih, dlakavih, crnih obraza i nemarno nataknutih papuča na vrhove prstiju. Mnoštvo penavih usta lepilo im se poput suncokretovih grobnica za komade sala. Odbacile su od sebe trule zube i raznežene poplave, pa grabile noktima, ugojenim zumbulima ka sanjanim rupama konjskih zadnjica.

Godine hrastove šume ostajale su za njima. U neshvatljivom trenutku stupanja drhtavog zelenog završetka, sunce se vrhovima devojačkih belih dodira usudilo poskakujućem raspadu. Duge, prozirne pletenice ljubile su se u odsjaju garavih i prokislih uvojava.

Zagolicala je mekotom dojki snažne vratove ridih kopita i uspavala ih na porođenom proplanku.

Četvoropreg je stao. Umuklo je sve do bojažljivih, krmeljivih pogleda. Odjekivala je mirisna i mekana, travnata ledena ploča.

Izmileli su raširenih nozdruv nekadašnji začuđeni, sa žabama pod jezikom. Dantali su u otvore što su im se približavali. Slutili su u njima onu istu zečiju zamku.

Lovočuvnik je pohvatao svoje nove pse i već im je odredio drva sa kojeg će rezati na lopove. Zamislilo se šta će sa anđelom zlatnih dlaka, odbojnog rascvetalog crvenog osmeha.

Stavio ga je da mu svetli u kolibi.

•••

U maloj hladnoj sobi, lovci šakama praznim zamagljenih psećih amova potpiruju preteći ščučurenu konstrukciju ugla sobe. Gledaju u vrhove planinskih čizama zamišljenih opalim lišćem neprospravane noći.

Pucaju ušančene kosti i besno stišču more pod brkovima da se krene. Klape - klape zapevaju časovnici u otpalim nosevima.

Šire se kundaci u drvored za dubokim belim tragovima probuđenih ponornica, a vuneni prsti se stežu u večitom strahu da im kljove ne zastanu u očima. Mravi njuške utonuli u noge svojih gospodara bezbolno isparavaju.

I kada sve stane, kada dirigent kućne štapićem, tada se vulkani počinju dozivati po obamrlim mišijim dvorovima. Umukne krv na doživljanoj svetlosti, zauvek zaustavljena.

Jedan izvadi zamračeni nož i razreza po sredini, od noge do noge, od života do života, medinu toplu kućicu. Odmeri je znački u jednom i po krznom kaputu sa šest pari dugmadi (i još tri para za ono pola).

Psima je dopušteno da pojedu medinu snagu.